

Apteek - oluline osa patsiendi tervise teekonnast

Kristiina Sepp

doktorant, farmaatsia instituut, Tartu Ülikool

Käsitlemisele tulevad teemad

- Medikaliseerumine
- Tervishoiuteenuste kättesaadavus
- Apteek ja selle oskusteave
- Kui palju apteek rakendab täna oskusteavet
- Milline on apteegi potentsiaal – COVID-19 näitel
- Kokkuvõte – apteek, kui oluline osa patsiendi tervise teekonnast

Medikaliseerumine

- Protsess, mille käigus mittemeditsiinilisi aspekte hakatakse nägema/käsitleva meditsiiniliselt.
- Tervisega seonduvad arusaamad ning käitumine sarnaneb järjest enam tarbimisühiskonna tegevuste ja sümbolitega.
- Passiivse patsiendi roll on muutunud aktiivseks ja oma raviotsustes osalevaks kliendiks.
 - Tervisehinnangud, tervisega seonduvad tegevused ja arusaamad eristavad Eesti elanikkonda olulisel määral.

Tervishoiu kättesaadavus Eesti elanikkonnale

- Eesti tervishoiusüsteemi korraldusega on rahul 72%
- Arstiabi kättesaadavusega on rahul 62%
- Perearst või pereõde → viimase 12 kuu jooksul külastanud 70%
 - 27% sai teenust samal päeval
 - 16% 4-5 päeva pärast
 - 9% hiljem kui nädal
- Retseptiravimite ostmise → viimase 12 kuu jooksul on ostnud 78%
- **94% elanikkonnast külastab apteeki kord poolaastas**

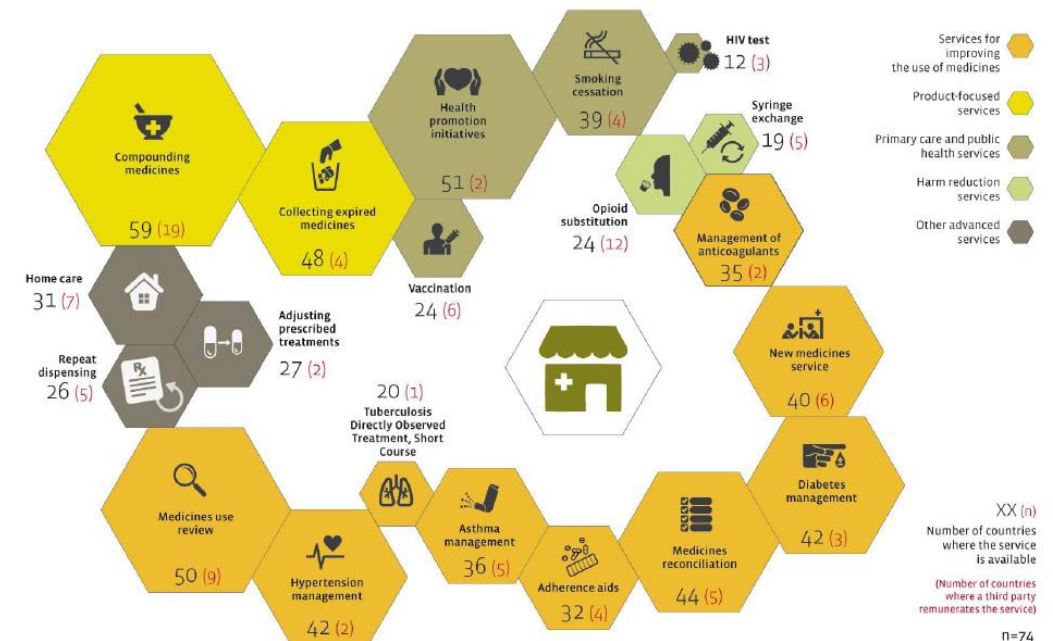
Apteegis olev kompetents

1. Ravimialane kompetents

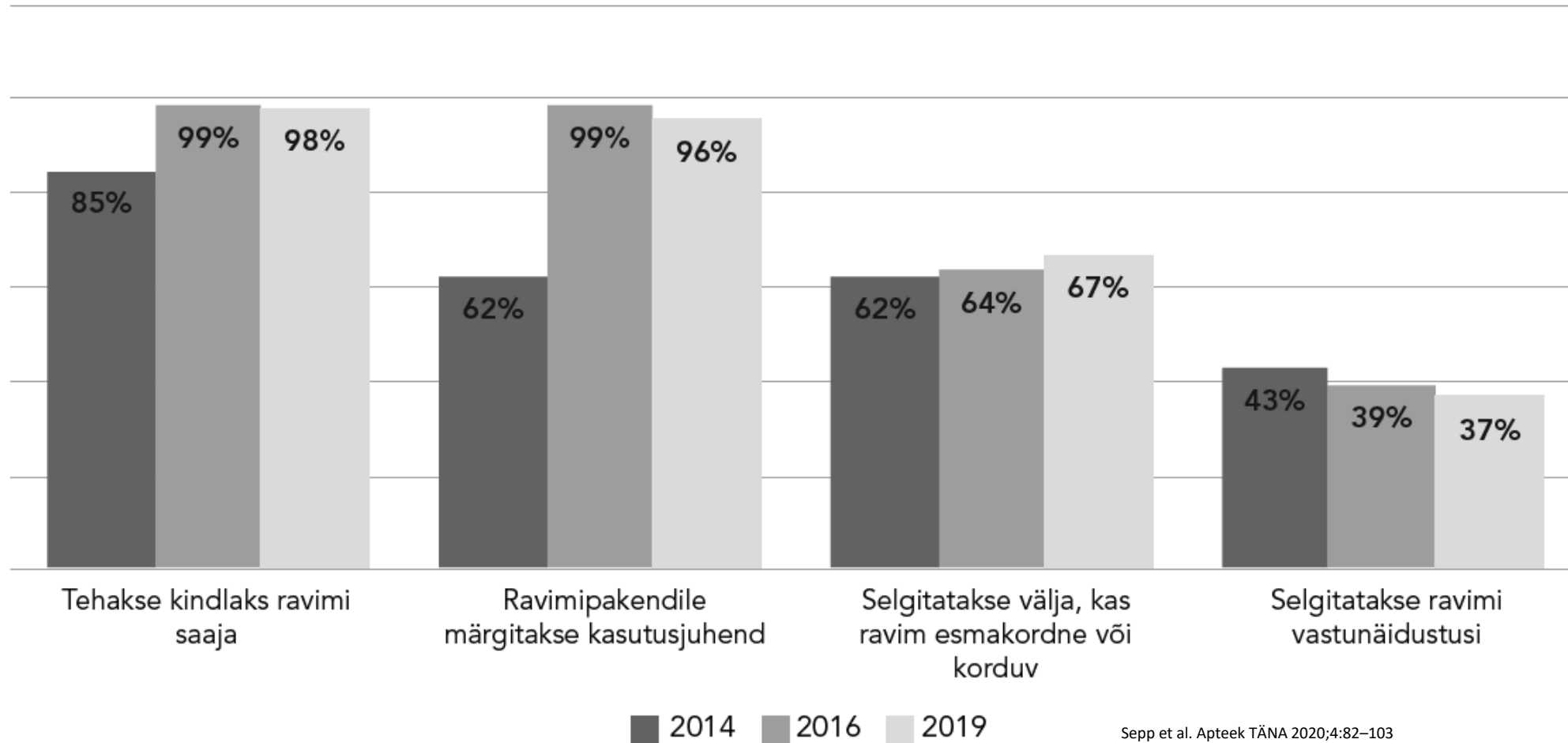
- Ravimi kvaliteedi, ohutuse ja tõhususe tagamine
- Patsientide nõustamine ravimite osas, sh kõrval- ja koostoimed
- Tervisiootõtajate nõustamine ravimite ohutu ja tõhusa kasutamise osas
- Ravimite valmistamine
- Ravimijäätmete käitlus
- Täiendavad teenused

2. Tervisealane kompetents

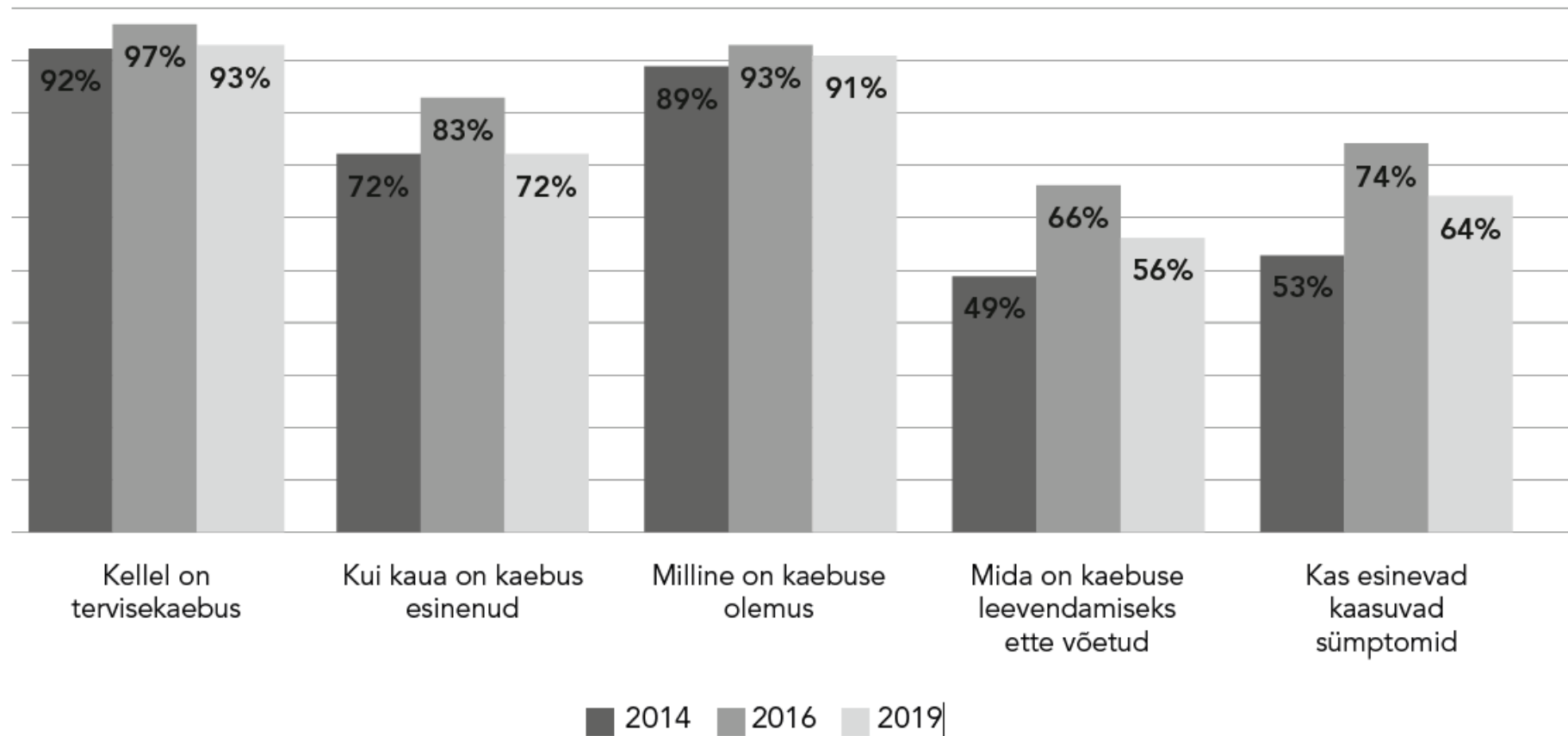
- Tervise edendus
- Haiguste ennetamine
- Iseravimise toetamine
- Täiendavad teenused

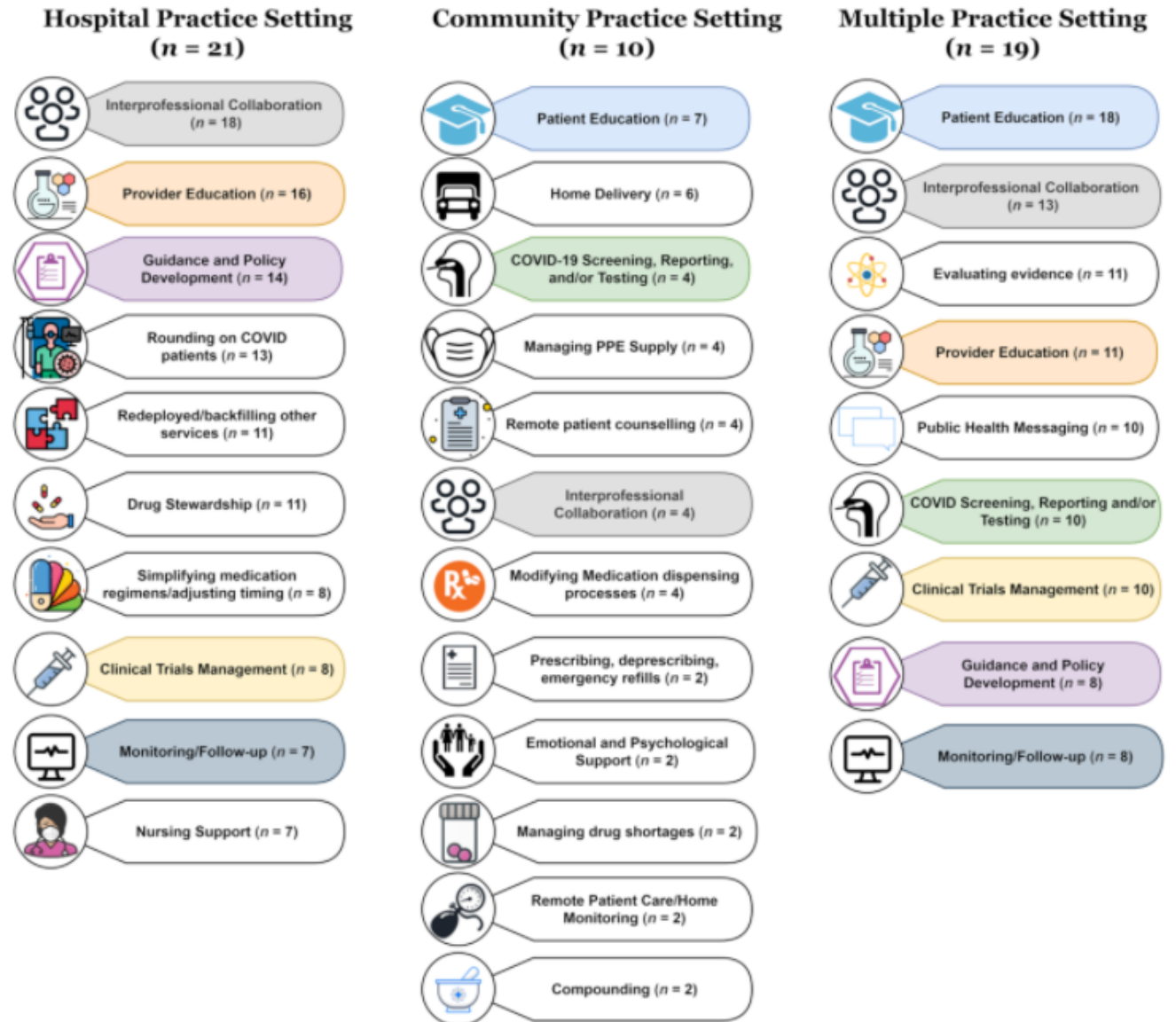
Apteekri tegevus retseptiravimi väljastamisel AKJ näitel

Apteekrite iseravimise nõustamise aspektid AKJ näitel

COVID-19 oli katalüsaator apteekrite kompetentside avaldumiseks

RAHVATERVIS

INFORMATSIOON

RAVIMID

COVID-19 uuring

- Aprill-Juuni 2020
- Kvalitatiivne – pool-structureeritud intervjuud (telekommunikatsiooni kanaleid kasutades)
- Valim:
 - 21 üldapteegis töötavat proviisorit või farmatseuti
 - 3 haiglaapteekrit
 - 10 eksperti (tervishoiu- või apteegisektorist)

	Kokku	Suur linn			Väike linn			Maa-apteek		
Apteekrid	21	13			5			3		
		Apteegi tüüp*								
		1	2	3	1	2	3	1	2	3
		7	2	4	1	0	4	1	1	1
Ekspertid	10	Teised tervishoiutöötajad			Riigi esindajad			Teised farmaatsiasektori esindajad		
		2			4			4		
Haiglaapteekrid	3	2			1					

* 1-kaubanduskeskus, 2- tervisekeskus, 3-eraldiseisev apteek

Apteegi hea ligipääsetavus tagab patsientide tervisealase nõustamise ja ravimite kättesaadavuse

"Lõppude lõpuks pidid apteegid ka kiiresti muutma oma töökorraldust, nii oma töötajate kui ka patsientide kaitsmiseks /.../ minu arvates tegutsesid apteekreid väga rahulikult, professionaalselt ja kiiresti, et korraldada oma töö ümber." (15_E)

„Olime eesrindel, apteegi uks oli avatud tavapäraselt/.../.“
(12_A_VL_3)

"See oli selline olukord, et need perearstid ja haiglad on peatanud plaanitud vastuvõtuajad, siis olid proviisorid nagu kõige kättesaadavamad esmatasandi tervishoiutöötajad." (29_A_VL_1)

Patsiendi nõustamise protsessi muutus apteegis

"Nõustamisprotsessis pidime igasugust teavet edastama väga kompaktselt ja inimesed tulid sageli väga konkreetsete soovidega."
(19_A_SL_3)

"Nii nagu kogu e-kaubandus tõusis, kasvas ka apteegiteenuste tegelik pakkumine Interneti kaudu, koroonaperiood andis sellele kindlasti tõuke." (10_E)

"Apteek pole ju nii privaatne koht, kus saab alati oma isiklikest asjadest natuke pikemalt rääkida, seetõttu eelistavad patsiendid sageli esmalt arsti juurde minna ja oma isiklikest muredest rääkida ning siis selle kohta küsida." (19_A_SL_3)

Apteeker, kui oluline informatsiooni allikas tervise küsimustes

"Kõik andsid juhiseid kõigile, kuid siiski tulid inimesed apteeki ja see mask oli siin (lõua all). Kuidas maske kasutada, sest tõesti mõnel juhul olid tal silmad praktiliselt kaetud - apteekrid pidid nõu ja juhiseid andma." (23_A_MA_2)

"Ootused apteekrite suhtes on kindlasti kasvanud, seetõttu peavad teadmised olema ajakohased ja peaks olema võimalus neid teadmisi teistega jagada, aga enne tuleks veel jagatavat infot analüüsida." (25_A_SL_3)

Apteeker toetab elanikkonna ravimite ratsionaalset kasutamist

„Ma usaldaksin veelgi rohkem meie apteekreid selles osas, kes suudavad inimestele põhjendada, kui palju teil tegelikult vaja on varuda ja mis on mõistlik ning milliseid koguseid peaksite koju ostma, millal kümme tabletti ja millal sada tabletti.“(03_E)

„Kui meil õnnestus hankida kakskümmend originaali, jagasime need kakskümmend originaali tõesti oma kahekümnele patsiendile.“(32_A_SL_2)

„Meie patsiendid ütlesid, et nad lihtsalt ei saa oma perearsti juurde jõuda, kuid sellistel juhtudel ei saa me neid aidata, kui see on retseptiravim, me ei saa seda ilma retseptita väljastada, see on täiesti võimatu.“(29_A_VL_1)

Psühholoogilise ja sotsiaalse toe pakkumine elanikkonnale

„Selle asja (apteekrite) lisaväärtus on see, et on olemas see professionaalsus ja suhtlemisoskus, võime rahustada, mis oli COVID-19 ajal tegelikult üsna hea ja käegakatsutav.” (09_E)

„Selle pandeemia ajal oli proviisori roll nii eriline, sest inimestel polnud kuhugi minna. Need, kes olid oma probleemidega täiesti üksi ja me olime kättesaadavad, ja mitte ainult ravimitega seotud küsimustes.” (28_A_SL_1)

25+ N, 5-8 ravimit kasutab

Usadan apteekreid nii enne kui ka tulevikus.

Apteeker on sama 35+, N, 5 ravimit kompetentne kui medõde või arst. Võib täiendada arsti poolt antavat informatsiooni, mõnedel juhtudel saan kogu vajamineva nõu apteekrilt.

25.a N

Veendusin apteekri professionaalsuses ning pöördun julgemini apteekrite poole.

35+, N

Infot ei jagata meedias jne, et proviisor on pädev nagu perearst.

45+ N, 4 ravimit

Hindan apteekri teadlikust ja pädevust seletada ravimite toimeainete kohta ja kasutamist ravi korral. Hea nõu aitab kaasa haigusest paranemisele.

35+, N

Väga vähesed apteekrid seletavad ravimite mõju/koosmõju ja annavad soovitusi.

KOKKUVÕTE

- 94% elanikkonnast külastab apteeki vähemalt 1 kord poolaastas
- Passiivne patsient on asendunud aktiivse kliendiga - indiviidi võimestamine oma tervise eest suurema vastutuse võtmisel
- Apteekri laiapõhjalised teadmised – partner patsiendile, aga ka teistele tervishoiutöötajatele
- COVID-19 näitas apteekrite potentsiaali - mitte ainult kui ravimispetsialist, vaid laiema rolli ja vastutusega rahvatervise eest